

DOI: <https://doi.org/10.57231/j.ao.2024.8.2.001>

УДК:617.7-007.681.-08:615.015

GLAUKOMA BILAN OG'RIGAN BEMORLARNI DA'VOLASH SAMARADORLIGINI HAYOT SIFATI KO'RSATKICHLARI YORDAMIDA BAHOLASH

Baxritdinova F.A.¹, Narziqulova Q.I.², Bilolov E.N.³, Egamberdiyeva M.E.⁴, Nazirova S.X.⁵

1. Tibbiyot fanlari doktori, Oftalmologiya kafedrasini professori, Toshkent tibbiyot akademiyasi, bakhritdinova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-3255-9859>
2. Tibbiyot fanlari doktori, Oftalmologiya kafedrasini dotsenti, Toshkent tibbiyot akademiyasi, kumri78@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-6395-0730>
3. Tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent tibbiyot akademiyasi oftalmologiya kafedrasini mudiri, dr.ben58@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-3484-1225>
4. Tayanch doktorant, Oftalmologiya kafedrasini, Samarqand davlat tibbiyot universiteti, mashkhura.egamberdiyeva@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6183-3992>
5. Tibbiyot fanlari nomzodi, Oftalmologiya kafedrasidotsenti, Toshkent tibbiyot akademiyasi, saodat.nazirova62@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4128-6864>

Annotatsiya. Dolzarbligi. Hayot sifati, boshqa ko'rsatkichlar bilan bir qatorda, shu jumladan glaukoma bilan og'riq bemorlarda davolash samaradorligini har tomonlama tavsiflash uchun qo'llanilishi mumkin. **Tadqiqot maqsadi** konservativ davolanishdan keyin gla ukoma bilan og'riq bemorlarning hayot sifatini o'rganish edi. **Materiallar va usullar.** Glaukoma bilan og'riq 40 nafar bemorda 6 oylik antiglaukomatоз terapiyadan oldin va keyin hayot sifatini o'rganish Milliy Ko'z Institutining Vizual Funktsiya Anketasi (NEI VFQ-25) so'rovnomasidan foydalanilgan holda o'tkazildi. Ma'lumotlarni qayta ishlash «Statistica 6.0» dasturidan foydalangan holda amalga oshirildi. **Natijalar va hulosa.** Davolanishdan oldin hayot sifatining barcha ko'rsatkichlarining sezilarli darajada past edi. Glaukoma bilan og'riq bemorlarda 6 oylik konservativ terapiyadan so'ng hayot sifatining barcha ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshdi. Yaqindan ko'rish ko'rsatkichlari imkon qadar ko'paydi. Davolanishdan keyin masofadan ko'rish, umumiy salomatlik, boshqalar yordamiga muhtojlikning kamayishi, harakat bilan bog'liq muammolar, ko'zda og'riq kabi ko'rsatkichlar sezilarli darajada yaxshilandi. Hayot sifati ko'rsatkichlari glaukoma bilan og'riq bemorlarni davolash samaradorligini baholashda muhim mezon hisoblanadi.

Kalit so'zlar: hayot sifati, glaukoma, davolash samaradorligi.

Iqtibos uchun:

Baxritdinova F.A., Narziqulova Q.I., Bilalov E.N., Egamberdiyeva M.E., Nazirova S.X., Glaukoma bilan og'riq bemorlarni da'volash samaradorligini hayot sifati ko'rsatkichlari yordamida baholash. Ilg'or oftalmologiya. 2024; 8(2):7-10.

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ЛЕЧЕНИЯ БОЛЬНЫХ ГЛАУКОМОЙ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ПОКАЗАТЕЛЕЙ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ

Бахритдинова Ф.А.¹, Нарзикулова К.И.², Билалов Э.Н.³, Эгамбердиева М.Э.⁴, Назирова С.Х.⁵

1. Доктор медицинских наук, профессор кафедры офтальмологии, Ташкентская медицинская академия, bakhritdinova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-3255-9859>
2. Доктор медицинских наук, доцент кафедры офтальмологии, Ташкентская медицинская академия, kumri78@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-6395-0730>
3. Доктор медицинских наук, профессор, заведующий кафедрой офтальмологии, Ташкентская медицинская академия, dr.ben58@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-3484-1225>
4. Базовый докторант кафедры офтальмологии, Самаркандский государственный медицинский университет, mashkhura.egamberdiyeva@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6183-3992>
5. Кандидат медицинских наук, доцент кафедры офтальмологии, Ташкентская медицинская академия, saodat.nazirova62@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4128-6864>

Аннотация. Актуальность. Качество жизни, наряду с другими показателями, может всесторонне характеризовать эффективность проведенного лечения, в том числе больных глаукомой. **Цель исследования** - изучение качества жизни больных глаукомой после проведенного лечения гипотензивными препаратами. **Материалы и методы.** Исследование качества жизни проведено у 40 больных глаукомой до и через 6 месяцев гипотензивной терапии посредством анкетирования по опроснику National Eye Institute Visual Functioning Questionnaire (NEI-VFQ-25). Обработка данных выполнена на ЭВМ с использованием программы «Statistica 6.0». **Результаты и заключение.** Установлено достоверное снижение всех показателей качества жизни до лечения. Через 6 месяцев консервативной терапии у больных глаукомой все показатели качества жизни достоверно повысились. Максимально увеличился такой по-

казатель как зрение вблизи. После лечения значительно повысилось восприятие зрения вдаль, общего состояния здоровья, снизилась зависимость от посторонних людей, проблемы с передвижением, боль в глазу. Показатели качества жизни являются важным критерием эффективности лечения больных глаукомой.

Ключевые слова: качество жизни, глаукома, эффективность лечения.

Для цитирования:

Бахритдинова Ф.А., Нарзикулова К.И., Билалов Э.Н., Эгамбердиева М.Э., Назирова С.Х. Оценка эффективности лечения больных глаукомой с использованием показателей качества жизни. Передовая офтальмология. 2024; 8(2):7-10.

ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF TREATMENT FOR PATIENTS WITH GLAUCOMA USING QUALITY OF LIFE INDICATORS

Bakhritdinova F.A.¹, Narzikulova K.I.², Bilalov E.N.³, Egamberdiyeva M.E.⁴, Nazirova S.Kh.⁵

1. Doctor of Medical Sciences, Professor, Department of Ophthalmology, Tashkent Medical Academy, bakhritdinova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-3255-9859>
2. Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Department of Ophthalmology, Tashkent Medical Academy, kumri78@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-6395-0730>
3. Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Ophthalmology Tashkent Medical Academy, dr.ben58@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-3484-1225>
4. Phd student, Department of Ophthalmology, Samarkand State Medical University, mashkhura.egamberdiyeva@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6183-3992>
5. Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Department of Ophthalmology, Tashkent Medical Academy, saodat.nazirova62@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4128-6864>

Annotation. Relevance. Quality of life, along with other indicators, can comprehensively characterize the effectiveness of the treatment, including for patients with glaucoma. **Purpose of the study** was to study the quality of life of patients with glaucoma after treatment with antihypertensive drugs. **Materials and methods.** A study of the quality of life was conducted in 40 patients with glaucoma before and after 6 months of antihypertensive therapy using a questionnaire using the National Eye Institute Visual Functioning Questionnaire (NEI-VFQ-25). Data processing was performed on a computer using the Statistica 6.0 program. **Results and conclusion.** A significant decrease in all indicators of quality of life before treatment was established. After 6 months of conservative therapy in patients with glaucoma, all indicators of quality of life significantly increased. The indicator for near vision has increased as much as possible. After treatment, the perception of distance vision and general health improved significantly, and the dependence on strangers, problems with movement, pain in the eye. Quality of life indicators are an important criterion for the effectiveness of treatment in patients with glaucoma.

Key words: quality of life, glaucoma, treatment effectiveness

For citation:

Bakhritdinova F.A., Narzikulova K.I., Bilalov E.N., Egamberdiyeva M.E., Nazirova S.Kh. Assessment of the effectiveness of treatment for patients with glaucoma using quality of life indicators. Advanced ophthalmology. 2024; 8(2):7-10.

Dolzarbligi. Dunyoda qaytarilmas ko'rlikning asosiy sababi bo'lgan glaukoma ijtimoiy ahamiyatga ega ko'z kasalliklari orasida ustuvor o'rinni egallaydi [1, 4].

Glaukoma nafaqat keng tarqalgan, balki og'ir kechadigan kasallik bo'lib, turli yoshdagi odamlarda, shu jumladan yangi tug'ilgan chaqaloqlarda turli xil klinik shakllarda yuzaga keladigan ko'z kasalligi [3]. Xalqaro nashrlarga ko'ra, 2010 yilda. dunyoda glaukoma bilan kasallangan 60,5 million bemor bor edi va 2020 yilga kelib bunday bemorlar soni 70 milliondan oshdi [2, 5].

Dunyoning barcha mamlakatlarida glaukomaning juda ko'p tarqalishi va uning ko'rlik va zaif ko'rishga qo'shgan hissasi barcha qit'alardagi tadqiqotchilarni ushbu kasallikning epidemiologik tadqiqotlarini o'tkazishga undaydi. Biroq, glaukoma bilan og'irgan bemorlarning hayot sifatini o'rganish juda kamdan-kam hollarda o'rganiladi, shu jumladan konservativ terapiyadan keyin ham [3,4,5].

Tadqiqotning maqsadi. Gipotenzov davolashdan keyin glaukoma bilan og'irgan bemorlarning hayot sifatini o'rganishdir.

Materiallar va usullar. Toshkent tibbiyot akademiyasi ko'z bo'limida glaukoma bilan og'irgan 40 nafar bemorda yangi avlod gipotenziv dorilar - Simbrinza va Glaurinza bilan 6 oylik konservativ terapiyadan oldin va keyin hayot sifati ko'rsatkichlari o'rganildi. Tadqiqot doirasida O'zbekiston Respublikasi Tashqi Ishlar Vazirligi huzuridagi Tarjimonlar Byurosi tomonidan o'zbek tiliga tarjima qilingan va moslashtirilgan «National Eye Institute Visual Function Questionnaire» (NEI-VFQ-25) foydalangan holda bemorlarning hayot sifati ko'rsatkichlari baholandi.

So'rovnoma glaukoma kasalligida ko'rish buzilishi va boshqa belgilarning ta'sirini baholash uchun mo'ljallangan, shuningdek, bemorning hissiy farovonligi, ijtimoiy faoliyati, kasbiy sohasi bilan bog'liq vizual zo'riqishlar patologik holatining sub'ektiv

komponentini baholaydi. Bunday holda, yuqori balli shkala hayot sifatining yuqori darajasini ko'rsatadi.

Ma'lumotlar yig'ildandan so'ng, ular kompyuterda «Statistica 6.0» dasturidan foydalangan holda yordamida matematik ishlov berildi. Bunda ballarning o'rtacha arifmetik qiymati hayot sifatining har bir ko'rsatkichi (komponenti) uchun hisoblab chiqilgan. Farqlarning ahamiyatini baholash uchun parametrik bo'lmagan T-Uayt testi ishlatilgan.

hayot sifatining quyidagi ko'rsatkichlariga nisbatan belgilanadi: rangni sezish va periferik ko'rish.

Glaukoma bilan og'rikan bemorlarda va sog'lom ko'ngillilarda NEI-VFQ-25 so'rovnomasidan foydalangan holda o'tkazilgan tadqiqotda ranglarni sezish bo'yicha guruhlar o'rtasida statistik jihatdan ahamiyatli farq aniqlanmadi, bu glaukoma bilan og'rikan bemorlarda markaziy ko'rishning uzoq muddatli saqlanishini bildiradi. Glaukomaning ko'rish

Jadval 1. Glaukoma bilan og'rikan bemorlarda hayot sifati ko'rsatkichlarining dinamikasi konservativ davo fonida (M±m, ballar)

Hayot sifati ko'rsatkichlari	Konservativ davogacha bo'lgan o'rtacha ball	Konservativ davodan keyin o'rtacha ball
Umumiy salomatlik holati	30,1±2,0	80,8±2,1*
Umumiy ko'rishni baholash	24,0±1,3	69,5±1,8*
Ko'zdagi og'riq	16,4±1,2	82,3±1,9*
Yaqindan ko'rish	23,5±1,3	79,1±1,9*
Masifadan ko'rish	20,8±1,6	77,6±1,4*
Sotsial faollik	45,6±2,7	89,5±2,9*
Ruhiy salomatlik	60,6±1,8	90,5±2,0*
Harakatdagi cheklovlar	54,6±1,9	89,3±2,5*
Begonalarga qaramlik	35,0±1,7	76,1±1,9*
Harakatlanishdagi muammolar	32,1±1,5	69,9±1,9*
Rang sezish	85,3±1,6	91,4±2,1*
Periferik ko'rish	70,0±1,5	85,2±1,9*

* Davolashdan oldingi holatga nisbatan sezilarli farqlar

Tadqiqot natijalari. Glaukoma bilan og'rikan bemorlarda hayot sifati ko'rsatkichlari statistik tahlili shuni ko'rsatdiki, konservativ terapiyadan so'ng ushbu ko'rsatkichlar yuqori, 6 oydan so'ng ancha past bo'lgan (1-jadval). Sog'lom odamlarda maksimal ko'rsatkich 100 ball deb olinganda, glaukoma bilan og'rikan bemorlarda konservativ davogacha bo'lgan hayot sifatining eng kuchli pasayishi masofadan ko'rish va yaqindan ko'rish ko'rsatkichlari bo'yicha belgilanadi (p <0.001). Glaukoma bilan og'rikan bemorlarda hayot sifatining sezilarli darajada pasayishi quyidagi ko'rsatkichlarda ham kuzatiladi: umumiy salomatlik va umumiy ko'rish o'tkirligini baholash (p <0,001). Bundan tashqari birinchi va ikkinchi holatda ham ushbu komponentlarning ko'rsatkichlari o'rtacha qiymatlarga teng ballarda hayot sifatiga ta'sir ko'rsatadi. Glaukoma bilan og'rikan bemorlarda hayot sifatining sezilarli pasayishi begonalarga qaramlik va harakatlanishdagi muammolar sababli yuzaga keladi (p <0.001). Hayot sifatining sezilarli pasayishi ko'zdagi og'riq tufayli ham yuzaga kelishi mumkin (p <0.001). Hayot sifatining boshqa ko'rsatkichlari kamroq darajada pasaydi. Eng katta barqarorlik

funktsiyasining qaytarilmas progressiv pasayishiga va ko'rlikka olib keladigan og'ir surunkali kasallik ekanligini hisobga olsak, bemorning so'roviga asoslangan holda uning sub'ektiv holati komponentining muhim ahamiyatga egaligini ta'kidlash kerak. Buning sababi shundaki, ko'rish qobiliyati nafaqat maydondagi yo'nalishni ta'minlaydi, balki insonning ijtimoiy va hissiy farovonligiga ham sezilarli ta'sir qiladi. Shuning uchun glaukoma bilan og'rikan bemorlarda ko'rish funktsiyasining buzilishi hayot sifatining barcha ko'rsatkichlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Glaukoma bilan og'rikan bemorlarda hayot sifatining boshqa ko'rsatkichlari sog'lom odamlarga qaraganda ancha past bo'ladi, ya'ni hissiy farovonlikni aniqlaydigan ko'rsatkichlar: umumiy salomatlik, ko'rish o'tkirligi, ruhiy salomatlik, harakat cheklovlari (P <0,001). Glaukoma bilan og'rikan bemorlarda quyidagi ko'rsatkichlar hayot sifatining sezilarli darajada past bo'lishiga olib keladi: ko'zda og'rig'iq, yordamga bog'liqlik, harakatchanlik, periferik ko'rish (P <0,05)

Glaukoma rivojlanishi nafaqat hayot sifatining ko'plab ko'rsatkichlarining pasayishiga olib keladi, balki hayotdan qoniqishga ham ta'sir qiladi. Glaukoma

bilan og'rikan bemorlar va sog'lom odamlar guruhi o'rtasidagi eng aniq farqlar umrbod bemorlik hissi va hayotdan umumiy norozilik omilidadir.

Davolanish boshlanishidan oldin miya chayqalishi bilan og'rikan bemorlarda hayot sifatining integral ko'rsatkichining 20-25% ga pasayishi kuzatiladi[4]. Glaukoma bilan og'rikan bemorlarni davolashimizdan so'ng ularning hayot sifatining barcha ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshdi (1-jadval). Yaqindan ko'rish kabi hayot sifati ko'rsatkichi maksimal darajada oshdi - konservativ davo boshlanishidan oldingi ko'rsatkichdan 3,3 baravar yuqori. ($P < 0,001$). Glaukoma bilan og'rikan bemorlarda ko'rish organining funktsional imkoniyatlarini aks ettiruvchi yana bir mezon masofadan ko'rish sezilarli darajada yaxshilandi. Davolanishdan 6 oy o'tgach umumiy salomatlik ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshdi ($P < 0,001$). Davolashdan keyin glaukoma bilan og'rikan bemorlarning hayot sifatining boshqa ko'rsatkichlari taxminan bir xil darajada oshdi - begonalarga qaramlik, harakat bilan bog'liq muammolar, ko'zdagi og'riqlar kamaydi ($P < 0,001$), umumiy ko'rishni baholashning o'rtacha qiymati sezilarli darajada oshdi ($P < 0,001$).

Ko'rib chiqilayotgan toifadagi bemorlarda kamroq darajada rangni idrok etish mezonining ortishi kuzatildi ($P < 0,05$). Binobarin, davolanish glaukoma bilan og'rikan bemorlarning hayot sifatining o'zgarishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Glaukoma bilan og'rikan bemorlarda hayot sifati ko'rsatkichlarining nazorat guruhi bilan farqlari aniqlandi. Quyidagi hayot sifati toifalari statistik ahamiyatga ega: jismoniy faoliyat, jismoniy og'riq, ijtimoiy faoliyat ($P < 0,05$), jismoniy muammolar tufayli harakat cheklovlari va umumiy salomatlikni idrok etish ($P < 0,05$), energiyaga bo'ylik, ruhiy salomatlik, harakat cheklovlari tufayli hissiy muammolar ($P < 0,01$).

Ko'z kontuziyasi bilan og'rikan bemorlar, shikastlanishning og'irligidan, ko'rish funktsiyasining holatidan yoki davolash taktikasidan qat'iy nazar, ko'rish bilan bog'liq muammolarni boshdan kechiradilar (ulardan kamdan-kam hollarda - bemorlarning 50%, juda tez-tez - 33,3%, ko'pincha - 11%, doimiy - 5,7%). Bundan tashqari, bemorlarning 44 foizi shikastlanish oqibatlarini davolab bo'lmaydi degan ishonch tufayli kayfiyatning yomonlashishini va uyqu buzilishini qayd etishadi. Bemorlarning 55% ga

yaqini oftalmologga tashrif buyurishdan qo'rqishadi, chunki ular davolashning salbiy natijalarni kutishadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, glaukoma bilan og'rikan bemorlarning hayot sifati ko'rsatkichlari amalga oshirilgan davolash samaradorligi uchun yetarli mezondir. Davolanishdan 6 oy o'tgach, glaukoma bilan og'rikan bemorlarning hayot sifati har jihatdan sezilarli darajada yaxshilandi. Bu ham muayyan funktsiyalarning ijobiy o'zgarishida, ham ijtimoiy faoliyat va umumiy salomatlikning yaxshilanishida namoyon bo'ldi.

Muhokamalar. Boshqa mualliflar ham VFQ-25 so'rovnomasidan foydalanish bo'yicha ma'lum tajriba to'plashgan. S.I. Kochergina va N.D. Sergeeva umumiy (SF-36) va ixtisoslashtirilgan (VFQ-25) so'rovnomalar yordamida mexanik ko'z travmasi bo'lgan bemorlarning hayot sifatini o'rganishgan. A.B.Lisochkina va T.I. Kuznetsov NEI VFQ-25 so'rovnomasidan yoshgaboqliq makulaning nasli bo'lgan kasalliklarini o'rganishda foydalangan. Tadqiqot oxirida mualliflar so'rovnomani ma'lum bir yosh guruhidagi bemorlarning turmush tarzi xususiyatlariga, shuningdek, psixologik holatdagi jiddiy o'zgarishlarga sezilarli darajada moslashtirish kerak degan xulosaga kelishdi. Kuzmicheva O.V., katarakta va glaukoma bilan og'rikan bemorlarni jarrohlik davolash natijalariga bag'ishlangan ishida, gavxar olib tashlaganidan keyin hayot sifatini deyarli to'liq tiklanishini o'rnandi. Glaukoma bilan og'rikan bemorlarning psixofizik farovonligini o'rganishda hayot sifati darajasining glaukوماتoz jarayon bosqichiga bevosita bog'liqligi, shuningdek, jarrohlik aralashuvning hayot sifati ko'rsatkichlariga ta'siri yo'qligi aniqlangan.

Bizning tadqiqotimiz esa konservativ da'vodan so'ng hayot sifatining qay darajada yaxshilanishini ko'rsatib berdi [1,2].

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadi Glaukoma bilan og'rikan bemorlarda amalga oshirilgan davolanish samaradorligini baholashda hayot sifati ko'rsatkichlari yetarli mezondir. Davolanishdan 6 oy o'tgach, glaukoma bilan og'rikan bemorlarning hayot sifati har jihatdan sezilarli darajada yaxshilandi. Bu ham muayyan funktsiyalarning ijobiy o'zgarishida, ham ijtimoiy faoliyat va umumiy salomatlikning yaxshilanishida namoyon bo'ldi.

ADABIYOTLAR/REFERENCES

1. Бахритдинова, Ф. А., et al. «Оценка переносимости и эффективности нового фиксированного комбинированного препарата при первичной открытоугольной глаукоме. *Advanced Ophthalmology*. 2023;3(3): 22-26. <https://doi.org/10.57231/j.ao.2023.3.3.005>
2. Билалов, Э. Н., et al. Значение оптической когерентной томографии в диагностике повреждений сетчатки и зрительного нерва. *Advanced Ophthalmology*. 2023;3(3): 40-45. <https://doi.org/10.57231/j.ao.2023.3.3.008>
3. Kasvis P, Vigano M, Vigano A. Health-related quality of life across cancer cachexia stages. *Ann Palliat Med*. 2019;8(1):33-42. DOI: 10.21037/apm.2018.08.04
4. McDonald T, Shaw D. Benchmarking life quality support interventions in long-term care using the Long-Term Care Quality of Life scale. *Nurs Health Sci*. 2019;21(2):239-244. DOI: 10.1111/nhs.12588
5. Melissa M. Brown, Gary C. Brown, MD, Sanjay Sharma, Brandon Busbee, Quality of life associated with visual loss [https://doi.org/10.1016/S0161-6420\(03\)00254-9](https://doi.org/10.1016/S0161-6420(03)00254-9)